

WEWNĘTRZNY SYSTEM JAKOŚCI KSZAŁCENIA

Charakterystyka

Wewnętrzny system zapewniania jakości kształcenia na Wydziale Ekonomii i Zarządzania Uczelni Łazarskiego w Warszawie został utworzony w 2007 r. Od tego czasu jest wciąż udoskonalany. Został dostosowany do wymogów wynikających z reformy nauki i szkolnictwa wyższego i spełnia przepisy ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. „Prawo o szkolnictwie wyższym” oraz przepisy rozporządzeń Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 29 września 2011 r. w sprawie warunków oceny programowej i oceny instytucjonalnej, z dnia 5 października 2011 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia z dnia 2 listopada 2011 r. w sprawie Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego z dnia 4 listopada 2011 r. w sprawie wzorcowych efektów kształcenia. Wewnętrzny system zapewnienia jakości został ponadto dostosowany do założeń opisanych w publikacji prof. Andrzeja Kraśniewskiego „Jak przygotować programy kształcenia zgodnie z wymaganiami Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego”, MNISZW, Warszawa 2011. Przy tworzeniu i doskonaleniu Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia dąży się do spełnienia opracowanych przez Europejską Sieć Współpracy na rzecz Gwarancji Jakości w Szkolnictwie Wyższym i przyjętych przez ministrów do spraw szkolnictwa wyższego podczas konferencji w Bergen w 2005 r. europejskich standardów i wskazówek w tym zakresie. Przepisy prawne normujące proces zapewnienia jakości w Uczelni Łazarskiego można podzielić na bezpośrednio odnoszące się do funkcjonowania wewnętrznego systemu zapewnienia jakości jak i te o charakterze ogólnym regulujące kwestie związane z odpowiedzialnością organów, procesem kształcenia na studiach I i II st., studiach doktoranckich oraz podyplomowych, tworzeniem programów kształcenia, zasadami rekrutacji, określaniem i weryfikacją efektów kształcenia, w tym zasadami dyplomowania, tokiem studiów, oceną nauczycieli akademickich, wsparciem studentów i innymi kwestiami. Głównym zadaniem Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia na Wydziale Ekonomii i Zarządzania Uczelni Łazarskiego jest kompleksowe monitorowanie jakości kształcenia na Wydziale, a tym samym podniesienie jakości kształcenia. W tym celu stworzono jednolite, spełniające warunki zapisane w ustawie i rozporządzeniach organy, procedury i instrumenty dotyczące jakości kształcenia. Należą do nich: ustanowione stałe organy i komisje oraz ad hoc prowadzone konsultacje z przedstawicielami interesariuszy wewnętrznych do których należą studenci i pracownicy, jak i z interesariuszami zewnętrznymi wśród których są przedstawiciele rynku pracy i absolwenci poszczególnych kierunków studiów. Monitorowanie standardów akademickich polega na systematycznej analizie i ocenie każdego z prowadzonych na Wydziale kierunków studiów pod względem takich elementów jak: kadra dydaktyczna i badawcza w oparciu o dorobek naukowy w określonej dziedzinie i dyscyplinie naukowej, hospitacje przeprowadzane przez Kierowników Katedr i Dyrektorów Instytutów funkcjonujących w ramach Uczelni, okresowych ankiet wypełnianych przez studentów oraz ogólnej oceny parametrycznej składanej przez pracowników naukowo-dydaktycznych Wydziału, a także zgodności planów i programów nauczania ze standardami kształcenia oraz zgodności efektów kształcenia z wymaganiami KRK. Monitorowanie odbywa się na bieżąco, jest efektywne i polega na analizie, ocenie i wnioskowaniu. Ocena i doskonalenie procesu nauczania na danym kierunku obejmuje wszystkie poziomy kształcenia i formy studiów. Realizowana ocena składa się z następujących części: zgodności sylwetki absolwenta z oferowanym programem studiów, programu kształcenia, planu studiów, kierunkowych efektów kształcenia i wszystkich wytycznych związanych z Krajowymi Ramami Kwalifikacji, realizowanego systemu ECTS, wymagań egzaminacyjnych, wymagań dotyczących procesu dyplomowania i przygotowania

prac dyplomowych oraz dostępność pomocy dydaktycznych; powszechność informacji (dostęp do strony internetowej uczelni, wydziału, informacji o pracownikach uczelni, dostęp do wirtualnego dziekanatu); dostęp do biblioteki, czytelni i katalogów on-line, w tym także stanu zbiorów i warunków lokalowych; okresowych hospitacji zajęć, których przebieg i formę określono w regulaminie przeprowadzenia hospitacji. Zajęcia prowadzone na każdym kierunku studiów zostały objęte opieką koordynatora przedmiotu, który przygotowuje w porozumieniu z innymi prowadzącymi przedmiot treści kształcenia, nadzoruje jego realizację i ocenia zakres i skuteczność osiągania przez studentów poszczególnych efektów kształcenia, ustanawiając także metody przekazywania wiedzy i sposoby oceniania. Wymagania dotyczące zaliczenia przedmiotów stawiane studentom oraz kryteria oceny, w tym wymagania dotyczące sposobu zaliczenia przedmiotów ujętych w planie studiów, zostały zawarte w Regulaminie Studiów, systemie oceny studentów i innych dokumentach dostosowanych do wymagań ram prawnych i Krajowych Ram Kwalifikacji, umożliwiając skuteczne egzekwowanie jakości kształcenia. Jakość kształcenia na Uczelni zapewniana jest między innymi w ramach okresowej i cyklicznej oceny pracowników naukowo-dydaktycznych. Ocena odbywa się w oparciu o zarządzenie Rektora dotyczące oceny nauczycieli akademickich. System Zarządzania jakością kształcenia jest na Uczelni zdecentralizowany. Jego integralną częścią są funkcjonujące na Wydziale Ekonomii i Zarządzania; Wydziałowa Komisja ds. Jakości Kształcenia i funkcjonująca na Uczelni; Uczelniana Komisja ds. Jakości Kształcenia, a także wyżej wymienione kolegalne i jednoosobowe organy Uczelni.

2.. Zarządzanie kierunkiem

Odpowiedzialność za kompleksowy proces wprowadzania systemu jakości kształcenia i zarządzanie jego funkcjonowaniem na Uczelni ponosi Rektor. Wypełnianie tego zadania jest realizowane poprzez szereg organów jednoosobowych i kolegalnych na Wydziałach działających w Uczelni Łazarskiego tak, aby zapewnić transparentny i pełny udział studentów, pracowników naukowo-dydaktycznych, absolwentów i praktyków w procesie kształtowania, ewaluacji, rozwoju i zmiany systemu jakości kształcenia. Poniżej została przedstawiona struktura procesu decyzyjnego i organy odpowiedzialne w jego ramach. Senat Uczelni Łazarskiego wypełnia zadania do których należą zatwierdzanie efektów kształcenia, wytycznych do tworzenia programów studiów, Strategii i Misji Uczelni, wytycznych dotyczących kształtowania systemu jakości kształcenia, a także opiniowanie i zatwierdzanie sprawozdań dotyczących procesu jakości kształcenia oraz inne zadania przewidziane przepisami prawa i statutem oraz regulaminem Uczelni. Rada Wydziału Ekonomii i Zarządzania realizuje zadania polegające na ustalaniu ogólnych kierunków działalności Wydziału, uchwalaniu zgodnie z wytycznymi Senatu, po zasięgnięciu opinii właściwego organu samorządu studenckiego, planów i programów kształcenia, a także wszystkie zadania z zakresu kontroli, ewaluacji, wdrażania i inicjowania systemu jakości kształcenia oraz oceny rocznego sprawozdania Dziekana z działania systemu jakości kształcenia. Kolegium Dziekańskie nadzoruje realizację codziennych spraw dotyczących zarządzania Wydziałem i realizacją jakości kształcenia, dbając o przestrzeganie ustalonych zasad i proponowanie nowych rozwiązań. Zadania Kierowników Katedr wynikają z ustawy z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy – „Prawo szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych innych ustaw i rozporządzeń szczegółowych. Są odpowiedzialni za poszczególne kierunki studiów, nadzorują przygotowanie planów i programów kształcenia zgodnych z Krajowymi Ramami Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego (KRK) dla obszarów kształcenia (2rt. 16 ust. 3-4 ustawy) oraz realizują zadania z zakresu rozwoju naukowego pracowników Katedry, studentów danego kierunku, działalności kół naukowych i prowadzenia procesu

dydaktycznego na Wydziale zgodnie z wymaganiami procedur wynikających z systemu jakości kształcenia. Wydziałowa Komisja ds. Jakości Kształcenia wypełnia zadania z zakresu koordynacji prac nad systemem jakości kształcenia, proponuje zmiany w tym systemie i wdraża narzędzia służące jego udoskonalaniu. W tym celu pozostaje w bieżącym kontakcie ze studentami, kadrami naukowo-dydaktyczną, przedstawicielami rynku pracy i absolwentami. Zbiera ich opinie, propozycje i uwagi dokonując późniejszej ewaluacji i modyfikacji systemu jakości kształcenia. Prodziekan ds. Jakości Kształcenia na Wydziale Ekonomii i Zarządzania koordynuje prace Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia oraz pozostałych organów działających w ramach systemu na Wydziale. Wdraża decyzje podjęte przez Wydziałową Komisję ds. Jakości Kształcenia i Rady Ekspertckiej, pozostaje w kontakcie ze studentami, kadrami naukowo-dydaktyczną i przedstawicielami interesariuszy zewnętrznych w celu zbierania ich opinii, propozycji i uwag znajdujących się w zakresie systemu jakości i kwestii z nim powiązanych, przygotowuje informacje i raporty z zakresu systemu jakości kształcenia dla władz nadrzędnych, realizuje, koordynuje i kontroluje proces wdrażania zasad jakości kształcenia. Rady Ekspertckie składają się z interesariuszy zewnętrznych do których należą przedstawiciele rynku pracy, organizacji społecznych i absolwenci. Do jej zadań przede wszystkim należy: tworzenie, ewaluacja i rozwój programów kształcenia, metod kształcenia, metod oceniania i innych aspektów związanych z jakością kształcenia, doradzanie organom jednoosobowym i wieloosobowym na Wydziale w zakresie rozwoju praktycznej części procesu kształcenia, a w szczególności „studiów przypadku” i innych zasad, reguł i metod odnoszących się do tak zwanych „miękkich kompetencji nauczania” (*soft competencies teaching*) oraz biorą udział w procesie kształcenia (wykłady otwarte, zajęcia specjalistyczne) W ramach systemu odbywają się spotkania ze studentami organizowane przez opiekunów roku i specjalności organizowane są w celu rozwiązania bieżących problemów, wspomagania procesu dydaktycznego i ewaluacji programów studiów oraz zbierania informacji umożliwiających dostosowywanie procesu kształcenia do potrzeb interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych. Spotkania organizowane są przez opiekunów roku i opiekunów specjalności, a także na prośbę studentów lub zainteresowanego daną tematyką studenta. Przeprowadzane jest monitorowanie programu kształcenia dokonywane w oparciu o ustalone przepisy i procedury, wykorzystujące analizę poszczególnych obszarów, opracowanie oceny i odniesienia do uprzednio przeprowadzanych w tym zakresie działań, stwierdzeniu uchybień i wypracowaniu zaleceń lub rozwiązań wraz z podaniem ich szczegółowych terminów realizacji i wskazaniem efektów jakie będą miały w danym obszarze. Organizowana jest studencka ewaluacja programu kształcenia polegająca na kształtowaniu ciągłego kontaktu pomiędzy studentami, wykładowcami, Kierownikami Katedr, Prodziekanami Wydziału i Dziekanem w celu omówienia i rozwiązania ewentualnych problemów, wskazania propozycji dotyczących programu kształcenia, metod prowadzenia zajęć i jakości przekazywanej wiedzy, a także zgłaszania propozycji utworzenia kół naukowych, organizacji konferencji studenckich i wszelkich innych działań i potrzeb, które zechcą zgłosić lub zaprezentować. Takie spotkania odbywają się nie tylko na zajęciach, lecz także podczas regularnie odbywanych dyżurów przez pracowników naukowo-dydaktycznych, Kierowników Katedr i gremium dziekańskiego, a także spotkań Rad Ekspertckich i Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia. Ponadto studenci na koniec każdego semestru wyrażają swoją opinię na temat każdego wykładowcy, prowadzonych zajęć, warunków kształcenia i wielu innych kwestii w ankietach, na podstawie których wypracowuje się na Wydziale odpowiednie założenia, cele i zasady działania, przede wszystkim w ramach systemu jakości kształcenia. Przeprowadzana jest także ewaluacja kadry za którą odpowiada Kierownik Katedry odpowiedzialnej za kierunek studiów. W procesie ewaluacji kadry Kierownik Katedry jest wspomagany przez Dziekana, Prodziekanów, a także Wydziałową Komisję ds. Jakości Kształcenia, Uczelnianą Komisję ds. Jakości Kształcenia (jeśli zachodzi

taka potrzeba) oraz Wydziałową Komisję ds. Oceny Pracownika. Ewaluacja kadry dydaktycznej odbywa się na podstawie kilku zbieżnych ze sobą elementów, do których należą: bieżąca analiza opinii studenckich, bieżące przygotowanie wykładowcy do zajęć, ankiety studenckie, hospitacje zajęć, ocena pracy naukowej, działalność na rzecz społeczności akademickiej i rozwoju naukowego na uczelni. Wydziałowa Komisja ds. Oceny Pracownika dokonuje rokrocznie przeglądu dokonań naukowo-dydaktycznych i organizacyjnych pracowników, biorąc pod uwagę informacje zawarte w formularzach oceny parametrycznej, zebranych materiałach potwierdzających afiliację, a także na podstawie ankiet studenckich.

System oceny procesu zarządzania kierunkiem i sposób wykorzystania jej wyników w celu doskonalenia kształcenia na ocenianym kierunku, a także ocena skuteczności przyjętych rozwiązań.

Na Wydziale funkcjonuje Wydziałowy System Zapewnienia Jakości Kształcenia obejmujący zagadnienia z zakresu jakości kształcenia. Na stanowisko Prodziekana ds. Jakości Kształcenia na Wydziale Ekonomii i Zarządzania powołany został dr Paweł Olszewski. Na Wydziale powołana została Wydziałowa Komisja ds. Jakości Kształcenia, która nadzoruje realizację procedur kontrolnych i wdrożeniowych. Niezależnie od tych działań formalną kontrolę dyscypliny zajęć dydaktycznych, jakości procesu kształcenia, metod nauczania, metod oceniania, materiałów dydaktycznych i kontroli nad przeprowadzanymi formami sprawdzania efektów kształcenia, a także ich zawartości merytorycznej i poziomu prowadzi Kierownik Katedry odpowiedzialny za dany kierunek studiów. Ponadto proces przygotowania programu studiów, planów i programów nauczania, jego jakości, wykorzystywanych metod, wprowadzania kultury jakości uczenia się i wdrażania form utylitarnych do akademickiego procesu kształcenia prowadzi Rada Ekspertka do danego kierunku, funkcjonująca w ramach katedry odpowiedzialnej za dany kierunek studiów. Jednocześnie kompleksowy nadzór nad procedurami i procesami jakości kształcenia na Wydziale sprawuje Dziekan, Kolegium Dziekańskie i Rada Wydziału. W 2011 r. ustalono na Wydziale osoby odpowiedzialne za poszczególne przedmioty (prowadzące wykłady), które mają za zadanie m.in. koordynację programów kształcenia. Procedura ta jest obecnie efektywnie realizowana i stale udoskonalana. Uruchomiono także mail o adresie jakoscksztalcentiaez@lazarski.edu.pl na którą studenci mogą przysyłać opinie dotyczące jakości kształcenia. Obecnie sposób ten podlega wdrożeniu i stanowi element wspomagający, aby docelowo stać się stałym instrumentem zdynamizowania i zdywersyfikowania form kontaktu organów odpowiedzialnych za jakość ze studentami. Wyniki ankietyzacji i hospitacji omawiane są na posiedzeniach Katedry właściwej dla danego pracownika i kierunku studiów, Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia, Kolegium Dziekańskiego, Rady Wydziału oraz Kolegium Rektorskim i Uczelnianej Komisji ds. Jakości Kształcenia, po czym odbywa się proces wnioskowania i podejmowania decyzji w zakresie jakości. Wydziałowy System Zapewnienia Jakości Kształcenia bazuje na pięciu podstawowych elementach: wydziałowym organie kontroli, ankietyzacji zajęć – przedmiotów i prowadzących, systemie nagród, hospitacji zajęć, automatycznej kontroli planów i programów studiów. Jest on obecnie systematycznie doskonalony. Ma charakter kompleksowy i obejmuje:

- Dobór ilości punktów zdobytych podczas matury, na podstawie których odbywa się selekcja kandydatów na studia. Jest realizowany w oparciu o przedstawiane dokumenty. Studenci zagraniczni objęci są procedurą egzaminu językowego (język polski lub język angielski w zależności od wybranego kierunku i rodzaju studiów), na podstawie którego odbywa się klasyfikacja albo do grup studenckich albo skierowująca na dodatkowe kursy językowe lub wpływająca na decyzję o nieprzyjęciu kandydata na studia. W przypadku studiów II stopnia na podstawie zrealizowanych efektów kształcenia ze studiów I stopnia.

- Ankiety Studenckie dotyczące oceny zajęć i prowadzących. Ankiety te są prowadzone internetowo. Wyniki ankiet są omawiane nie tylko w ramach gremiów Wydziałowych i Uczelnianych, lecz także na spotkaniach z przedstawicielami studentów.
- Hospitacje zajęć, które są zarządzane przez Dziekana, kierownika jednostki wydziałowej i osobę odpowiedzialną za przedmiot. Po hospitacji przeprowadzana jest rozmowa z osobą hospitowaną, a w ciągu tygodnia sporządzany jest raport zawierający m.in. silne i słabe strony hospitowanych zajęć oraz sugestie działań korygujących.
- Nagrody dydaktyczne, za osiągnięcia w nauce i pracy na rzecz Uczelni dla nauczycieli akademickich. Ponadto wśród nagród organizacyjnych trwają prace nad wdrożeniem nagród za wzorowe zarządzanie Katedrą pod kątem dydaktycznym i naukowym – nagrodę będzie mógł zdobyć kierownik Katedry, którego pracownicy mają najwyższą średnią ocen w ankiecie studenckiej lub najwyższe oceny parametryczne za osiągnięcia naukowe. Ta nagroda ma zwracać uwagę kierownikom jednostek na staranny dobór osób prowadzących zajęcia, badania naukowe i zachęcać do hospitacji.

2.. Weryfikacja zakładanych efektów kształcenia.

Weryfikacja, wnioskowanie i wdrażanie efektów kształcenia na Uczelni jest procesem kilkustopniowym i składa się z działań podejmowanych przez odpowiednie organy. Poszczególne decyzje podejmowane w odniesieniu do efektów kształcenia przebiegają od dołu do góry, a w każdym etapie biorą w nich udział Kierownicy Katedr odpowiedzialnych za dany kierunek studiów (jeśli nie są członkami określonych gremiów, są zapraszani do udziału w pracach i włączani do zespołu). W procesie tworzenia, ewaluacji i udoskonalania efektów kształcenia, a tym samym programów i planów kształcenia, stosuje się matryce efektów kształcenia, analizę wyników osiąganych przez studentów, metody oceny pracy studenta, ankiety studenckie, a także proces kształtowania się zasad kultury jakości kształcenia, rozwoju postaw godnych studenta i wykładowcy, a także uczciwości i zasad zapobiegania złym praktykom (plagiat, ściąganie). W działaniach tych biorą udział interesariusze wewnętrzni i zewnętrzni, do których zaliczamy studentów, przedstawicieli biznesu, organizacji międzynarodowych (rządowych i pozarządowych) oraz absolwentów. Weryfikacja efektów przeprowadzana jest również w oparciu o opinie absolwentów, którzy zakończyli studia na uczelni i rozpoczęli pracę zawodową, dzięki temu mogą wносить niezbędną wartość dodaną i dzielić się swoimi doświadczeniami wskazując na efekty, których osiągnięcie ma największe znaczenie dla dalszego rozwoju zawodowego i naukowego. Zastosowany schemat pozwolił na stworzenie przejrzystego i efektywnego systemu weryfikacji.

System weryfikacji osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia na różnych jego etapach, w tym:

2.1. Opis procedur określania efektów kształcenia oraz monitorowania ich realizacji

Tworzenie programu kształcenia na kierunku Ekonomia na Wydziale Ekonomii i Zarządzania opiera się na diskutowanych efektach kształcenia na poziomie Katedry Ekonomii bezpośrednio odpowiedzialnej za kierunek studiów, Katedry Metod Ilościowych, wspomagającej działania w ramach kształtowania planu i programu kształcenia oraz efektów kształcenia, na spotkaniach poszczególnych organów odpowiedzialnych za jakość. Uwzględnia się także postulaty zgłaszane przez przedstawicieli pracodawców zebranych w ramach Rady Eksperckiej Katedry Ekonomii i Rady Eksperckiej Katedry Metod Ilościowych – obu właściwych dla wskazanego kierunku, wyniki monitorowania kariery zawodowej absolwentów oraz wzorce międzynarodowe. Monitorowanie ich realizacji także odbywa się w

ramach wyżej opisanej procedury, która pozwala na stały i skuteczny nadzór nad procesem stanowienia efektów kształcenia i ich efektywną ewaluację. Katedra Ekonomii i Katedra Metod Ilościowych oraz Rada Ekspertcka dla Kierunku gromadzą napływające w trakcie roku akademickiego propozycje dotyczące doskonalenia efektów kształcenia kierowanych przez studentów, wykładowców, przedstawicieli pracodawców i absolwentów, przeprowadzają dyskusje w tym zakresie i przedkładają swoje propozycje Kolegium Dziekańskiemu i Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia. Kolegium Dziekańskie i Wydziałowa Komisja ds. Jakości Kształcenia analizują zgłoszone propozycje i opiniują ewentualne zmiany, przekazując swoją opinię do Rady Wydziału. Rada Wydziału ze względu na potrzebę utrzymania kultury jakości kształcenia jest proszona o zaopiniowanie zmian w efektach kształcenia, zostaje poinformowana o powodach podjętych decyzji i wynikających z nich konsekwencji. Po wydaniu opinii kieruje ona propozycje do Kolegium Rektorskiego i Uczelnianej Komisji ds. Jakości Kształcenia co pozwala na utrzymanie przejrzystości informacji oraz uzyskanie dodatkowych merytorycznych informacji zwrotnych i przygotowania ostatecznej wersji efektów kształcenia do uchwały Senatu. Kolegium Rektorskie oraz Uczelniana Komisja ds. Jakości Kształcenia wyrażają swoją opinię dotyczącą propozycji i proszą o przygotowanie ostatecznej wersji efektów kształcenia do uchwały Senatu. Efekty zostają przedstawione Senatowi Uczelni Łazarskiego, który ostatecznie podejmuje decyzję o ich zatwierdzeniu lub odrzuceniu. W przypadku zatwierdzenia efekty wchodzi w życie i Rada Wydziału może uchwalić plan i program studiów, w przypadku odrzucenia efektów kształcenia przez Senat, zostają one przekazane z powrotem do Katedr odpowiadających za kierunek w celu naniesienia dodatkowych zmian, a procedura ich ostatecznego przedstawienia Senatowi zostaje powtórzona. Ten mechanizm gwarantuje rozważne podjęcie decyzji i przygotowanie merytorycznie właściwych efektów.

2.2. Opis sposobów potwierdzania efektów na każdym etapie kształcenia

System oceny prac zaliczeniowych, projektowych, egzaminacyjnych

Dobór metod nauczania uzależniony jest od rodzaju prowadzonych zajęć oraz indywidualnego wyboru poszczególnych nauczycieli akademickich. Formy kształcenia złożone są z różnorodnych elementów równoważących proces kształcenia i należą do nich: wykłady, konwersatoria, ćwiczenia, seminaria, lektoraty, prowadzenie kształcenia w grupach, jak i w toku indywidualnym, przygotowanie i wykorzystanie prezentacji zarówno przez wykładowców, jak również przez studentów, prowadzenie problemowych i ukierunkowanych dyskusji, realizacja zadań problemowych przy wykorzystaniu różnorodnych studiów przypadku, analiza dokumentów źródłowych, książek i innych opracowań. Połączenie powyższych metod pozwala studentom sprawnie i efektywnie rozwijać wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne. Studenci nabywają ponadto umiejętność prezentacji zadanego tematu, podnoszą swoją zdolność koncentracji i prowadzenia notatek oraz zdobywania i analizowania docierających do nich informacji. Wykorzystywanie studium przypadku pozwala na symulowanie zjawisk życia codziennego, wzmacnia umiejętności analityczne, zdolność pracy w grupie i myślenia oryginalnego umożliwiającego niekonwencjonalne podejście do napotykaných zagadnień. Ponadto wszystkie wykorzystywane formy kształcenia umożliwiają studentom zdobycie niezbędnej wiedzy, umiejętności i kompetencji zawartych w kierunkowych efektach kształcenia. Na studiach student uczy się m.in. przez: mówienie, słuchanie, czytanie, pisanie; wykorzystywanie drukowanych i innych źródeł informacji; pracę grupową i indywidualną; obserwację, partycypację i refleksję. Studenci wykorzystują różnorodne metody nauki, do których zaliczamy: zapoznanie się z literaturą przedmiotu, krytyczną analizę źródeł; studenckich badań własnych lub grupowych, prowadzonych w ramach danego przedmiotu lub modułu lub w ramach kół naukowych, dyskusje w grupie;

prezentowanie swoich przemyśleń i ewentualnych badań podczas zajęć, spotkań naukowych, debat i konferencji; kontakty z praktykami (wykłady otwarte, debaty, seminaria, a także przez praktyki studenckie, stypendia i wymianę międzynarodową.) Metody weryfikacji osiągniętych efektów kształcenia służą przede wszystkim: sprawdzeniu, czy prowadzone zajęcia spełniają kryteria, założenia i cele programu; wzmacnianiu procesu uczenia się przez studentów; sprawdzeniu, czy student podlega transparentnemu systemowi oceny; realizacji kierunkowych i obszarowych efektów kształcenia. Formy weryfikacji efektów kształcenia składają się z następujących metod i technik kontroli: przygotowanie eseju, recenzji książki, krótkich raportów, prezentacji, sprawozdań, raportów i innych form pisemnych; ustnych i pisemnych odpowiedzi na postawione zadania; ustnych i pisemnych tekstów połówkowych i końcowych; wyników pracy indywidualnej i grupowej; gier strategicznych; udział w seminariach naukowych, spotkaniach katedr, konferencjach organizowanych na uczelni – w miarę możliwości; czynnego udziału w zajęciach, przeprowadzania debat i dyskusji.

System weryfikacji efektów uzyskanych w wyniku odbycia praktyk/stażu

Weryfikacja efektów kształcenia uzyskanych w wyniku odbycia praktyk odbywa się na dwóch poziomach: Uczelnianym i Pracodawcy, z których opinia pracodawcy jako bezpośrednio prowadzącego praktyki jest najważniejsza i ma znaczący wpływ zarówno na proces zaliczenia praktyk/stażu, jak i na ten element procesu dyplomowania i zakończenia studiów. Ze strony Uczelni organizacją, kontrolą nad przebiegiem i ostatecznym rozliczeniem praktyk/stażu sprawuje Dział Praktyk i Karier. W trakcie praktyk/stażu sprawdzana jest nie tylko wiedza studenta, lecz przede wszystkim kompetencje miękkie zawarte w ramach umiejętności i kompetencji społecznych, których poziom i jakość ocenia pracodawca na podstawie wydawanego zaświadczenia opatrzonego załącznikiem zatytułowanym „Ocena Praktykantki/Praktykanta”. W ramach tej oceny pracodawca ocenia sposób pracy, wkład w pracę i sposób zachowania. Pracodawca, poza udzielaniem odpowiedzi „zdecydowanie tak, raczej tak, raczej nie, zdecydowanie nie”, może także wyrazić swoją opinię w szerszy sposób dołączając dodatkowy opis jakości, merytorycznej charakterystyki i oceny odbywających praktyki, ponadto jest w ciągłym kontakcie z Działem Praktyk i Karier i na bieżąco przekazuje swoje opinie i oceny. W ramach oceny pracodawca przedstawia nie tylko zakres obowiązków praktykanta/stażysty, lecz także określa wyjątkowe osiągnięcia i/lub zadania realizowane w ramach praktyk/stażu. Pracodawca oceniając osobę odbywającą praktyki, ocenia takie elementy jak: w ramach „Sposobu Pracy” – systematyczność, zorganizowanie, samodzielność, efektywność, zmierzanie do celu, terminowość wykonywania zadań, poziom motywacji; w ramach „Wkładu Pracy” – otwartość na nowe rozwiązania, inicjatywę, poczucie odpowiedzialności, siłę przebicia, dyspozycyjność, zaangażowanie, umiejętność pracy w zespole; w ramach „Oceny Sposobu Zachowania” – poziom przyjaznego nastawienia, otwartość, czy praktykant/stażysta jest pomocny, zdolny do współpracy, łatwo nawiązujący kontakty, koleżeński, skłonny do kompromisów, przykładowy, postępujący w ramach zasady „fair”, nie budzący innych zarzutów.

System sprawdzania końcowych efektów (proces dyplomowania)

Warunki ukończenia studiów pierwszego i drugiego stopnia zostały określone w regulaminie studiów Uczelni Łazarskiego, uchwalonym w dniu 1 października 2012 roku oraz w Regulaminie dyplomowania wprowadzonym zarządzeniem Rektora i są zgodne z obowiązującymi przepisami prawa. Warunkiem uzyskania kwalifikacji pierwszego stopnia albo kwalifikacji drugiego stopnia dla określonego kierunku studiów, poświadczonej dyplomem, jest osiągnięcie wszystkich założonych w programie kształcenia efektów

kształcenia. Warunkiem ukończenia studiów jest uzyskanie dyplomu ukończenia studiów. Datą ukończenia studiów jest data złożenia egzaminu magisterskiego. Warunkiem dopuszczenia do egzaminu dyplomowego jest: spełnienie wszystkich wymagań wynikających z programu studiów oraz uzyskanie nie mniej niż 120 punktów zaliczeniowych ECTS na poziomie studiów II stopnia i 180 punktów zaliczeniowych ECTS na poziomie studiów I stopnia oraz osiągnięcie założonych w toku studiów efektów kształcenia; uzyskanie pozytywnych ocen z pracy dyplomowej; zaliczenie objętych programem studiów studenckich praktyk zawodowych (jeżeli są wymagane) i złożenie w dziekanacie karty obiegowej. Egzamin dyplomowy odbywa się przed powołaną przez Dziekana Wydziału komisją w terminie wyznaczonym przez Dziekana. Student ma prawo do jednego terminu poprawkowego egzaminu dyplomowego. Niezłożenie w terminie pracy dyplomowej lub egzaminu dyplomowego jest przesłanką skreślenia z listy studentów. Ostateczny wynik studiów wylicza się jako sumę: 0,6 średniej ocen z okresu studiów, 0,2 oceny pracy dyplomowej, 0,2 oceny egzaminu dyplomowego. W dyplomie ukończenia studiów wyższych wpisuje się słownie ostateczny wynik studiów wyrównany według następującej zasady: 3.0 do 3.25 – dostateczny; powyżej 3.25 do 3.50 – dostateczny plus; powyżej 3.5 do 4.25 – dobry; powyżej 4.25 do 4.50 – dobry plus; powyżej 4.5 – bardzo dobry. W innych dokumentach podaje się dokładny wynik studiów. Na wniosek studenta egzamin dyplomowy może być egzaminem otwartym. Wniosek taki należy złożyć składając pracę dyplomową. Decyzję o przeprowadzeniu egzaminu otwartego podejmuje Dziekan Wydziału. Uczestnicy egzaminu otwartego nie będący członkami komisji egzaminacyjnej nie mogą zadawać pytań dyplomantowi oraz uczestniczyć w obradach w części niejawniej oceniającej egzamin. Każda praca dyplomowa sprawdzana jest przez promotora, recenzentów pod kątem ewentualnego naruszenia praw autorskich, a także w ramach programu antyplagiatowego „Plagiat.pl” – szczegółowe procedury w tym względzie określa rozporządzenie Rektora.

System monitorowania karier zawodowych na rynku pracy

Zadanie stworzenia systemu monitorowania karier absolwentów zostało powierzone uczelnianemu biuru karier czyli Działowi Praktyk i Karier Uczelni Łazarskiego. Zgodnie z wymogami GIODO, wszyscy absolwenci w roku akademickim 2011/2012, podchodzący do obrony prac licencjackich i magisterskich, zostali poproszeni o wyrażenie zgody na udział w badaniu losów zawodowych absolwentów. Zgodę wyraziło ok. 95 % zaproszonych do badania osób. Pobranie zgody/braku zgody było możliwe dzięki wprowadzeniu konieczności osobistej wizyty każdego studenta celem rozliczenia karty obiegowej w Dziale Praktyk i Karier. Uczelnia podjęła decyzję o przeprowadzaniu badań losów zawodowych absolwentów w rok, trzy lata i pięć lat po obronie pracy licencjackiej/magisterskiej przez absolwenta. Pierwsze badanie obejmie osoby, które podeszły do obrony w marcu 2012 r. i jest zaplanowane na marzec 2013 r. Badanie będzie realizowane za pośrednictwem Internetu techniką CAWI (*Computer Assisted Web Interviewing*), przy wykorzystaniu platformy IBM SPSS Data Collection i autorskiego kwestionariusza opracowanego przez pracowników Działu Praktyk i Karier Uczelni Łazarskiego. Badanie ma charakter pełny, ankieta będzie wysłana do każdego absolwenta danego rocznika, który wyraził zgodę na udział w badaniu. Personalizowany link do ankiety wypełnianej samodzielnie jest wysyłany do bazy przygotowanych adresów e-mail pobieranych wraz ze zgodą na udział w badaniach. Wybrane narzędzie pozwoli na badania porównawcze i przebadanie tej samej grupy respondentów trzykrotnie. W utrzymaniu trwałych relacji z absolwentami ważna jest rola Klubu Absolwenta działającego na Uczelni. Dział Praktyk i Karier podejmie współpracę z Klubem Absolwenta w zakresie promocji projektu monitoringu karier wśród absolwentów, celem uzyskania jak największej stopy zwrotu ankiet od respondentów, a także dotarcia do wcześniejszych

roczników absolwentów, którzy będą mogli dołączyć do badania po podpisaniu odpowiednich klauzul, dotyczących zgody na przetwarzanie danych osobowych w związku z badaniem. Kryteriami różnicującymi w badaniu będą kierunki studiów, rok obrony pracy licencjackiej/magisterskiej oraz podział badanych na następujące grupy: osoby kontynuujące naukę i niepracujące; osoby kontynuujące naukę i pracujące; osoby niekontynuujące nauki i pracujące; osoby niekontynuujące nauki i niepracujące. Istotą zadawanych pytań jest próba uchwycenia wpływu okresu studiów w Uczelni Łazarskiego na obecną sytuację absolwentów na rynku pracy. Pytania kwestionariusza dzielą się na kilka grup i dotyczą: oceny aktywności akademickiej i zawodowej w okresie studiów, oceny uczelni pod kątem infrastruktury, obsługi administracyjnej, oferty dydaktycznej i kontaktów z kadra naukową, sposobów i długości okresu związanego z poszukiwaniem zatrudnienia, obecnej sytuacji zawodowej, satysfakcji z wykonywanej pracy, oceny kompetencji zdobytych w czasie studiów i ich przydatności. W realizacji obecnych badań i tworzeniu kwestionariusza zostało wykorzystane doświadczenie, które Dział Praktyk i Karier zyskał dzięki przeprowadzeniu badań losów absolwentów w 2009 roku. Zostało ono zrealizowane na próbie losowej pobieranej metodą warstwową. Kryteriami różnicującymi warstwy były: wydział i rok ukończenia studiów. Do próby wylosowano z każdej warstwy 10% absolwentów zgodnie z zasadą proporcjonalności. Dane pobierane były ze źródeł pierwotnych (field research), metodą CATI. Narzędziem był kwestionariusz 19 pytań zamkniętych, wypełnianych przez ankierów podczas wywiadu telefonicznego. W ten sposób przebadano roczniki 2003-2008. W badaniu wzięło udział 424 absolwentów. Wyniki obecnego badania w postaci raportów zostaną przekazane władzom uczelni. Decyzję o sposobach wykorzystania wyników badania podejmuje komisja ds. jakości kształcenia w zakresie kontroli jakości oferty dydaktycznej i metod wykorzystywanych w pracy ze studentami; władze uczelni w zakresie usług oferowanych przez jednostki administracji uczelnianej. Uczelnia podjęła także działania mające na celu przeprowadzenie badań dotyczących satysfakcji studentów uczelni (edycja 2011 i 2012) oraz badania kompetencji i umiejętności absolwentów na rynku pracy. Raport zatytułowany „Badanie satysfakcji studentów Uczelni Łazarskiego, Raport Wynikowy” został przygotowany w kwietniu 2012 roku przez Zakład Badań Naukowych Polskiego Towarzystwa Socjologicznego. Drugi raport zatytułowany „Badanie kompetencji i umiejętności absolwentów studiów wyższych przydatnych na rynku pracy” został przygotowany w 2012 roku przez Dział Marketingu i Rekrutacji Uczelni Łazarskiego przy współpracy Jana Dzierżgowskiego, Wojciecha Fenrich i Michała Stempienia. Oba raporty posłużyły nie tylko do oceny bieżących możliwości Uczelni na poziomie jakości kształcenia, wygenerowania opinii studentów i preferencji kandydatów, lecz także do określenia miejsca absolwentów Uczelni na polskim i europejskim rynku pracy, a także preferencji pracodawców w zakresie ich potrzeb i oczekiwań. Tym samym raporty umożliwiły bardziej wydajną pracę nad kolejnymi programami kształcenia i wzbogaciły jakość proponowanych oraz planowanych i rozważanych udoskonaleń, które były i będą wprowadzane w każdym elemencie procesu jakości kształcenia.

Opis udziału interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych w procesie określania i weryfikacji zakładanych efektów kształcenia

Interesariusze wewnętrzni biorą udział w procesie określania i weryfikacji zakładanych efektów kształcenia na kilku poziomach. Po pierwsze w ramach udziału w Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia, w posiedzeniach Katedr odpowiedzialnych za proces kształcenia na poszczególnych kierunkach studiów, w posiedzeniach Rady Wydziału i Uczelnianej Komisji ds. Jakości Kształcenia. Ponadto wszyscy studenci wyrażają swoje opinie w ramach procesu ankietyzacji oraz przesyłając opinie na przygotowany w tym celu

adres mailowy. Studenci wskazują także treści programowe, które chcieliby wprowadzić do procesu kształcenia i zwracają uwagę na nowe trendy występujące na rynku pracy. Sposób działania z interesariuszami zewnętrznymi charakteryzuje się przede wszystkim dwoma elementami. Pierwszym jest ich bezpośredni udział w procesie tworzenia, dokonywania zmian, uzgadniania i precyzowania wszelkich elementów związanych z kształtowaniem programu kształcenia. Drugi to konsultacje z interesariuszami przeprowadzane na poziomie zarówno indywidualnych, jak i zbiorowych konsultacji. Interesariusze reprezentują środowiska zawodowe, przede wszystkim związane z praktyczną realizacją treści kształcenia na poziomie rynku pracy, są nimi także absolwenci danych kierunków studiów. W wyniku tych działań interesariusze biorą czynny udział w kształtowaniu procesu kształcenia i innych elementów związanych z jakością. Zastosowany system umożliwia właściwe i precyzyjne ewaluowanie, określenie celów założeń i zadań w tym zakresie.

Opis mechanizmów mających na celu doskonalenie programu kształcenia i jego efektów

Do mechanizmów mających na celu doskonalenie programu kształcenia i jego efektów należą między innymi: ocena procesu kształcenia prowadzącego do uzyskania zakładanych efektów kształcenia na wszystkich prowadzonych kierunkach studiów oraz studiach podyplomowych, ocenę jakości prowadzenia zajęć dydaktycznych i warunków studiowania, wzorową organizacją zajęć dydaktycznych, która zapewniac będzie wysoką jakość kształcenia, dbałość o podnoszenie kwalifikacji kadry dydaktycznej, która winna zdążać do profesjonalizmu w procesie kształcenia, zapewnianie właściwych środków wsparcia studentów w ich działalności naukowej, dydaktycznej i społecznej, skuteczny udział interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych w procesie określania i weryfikacji zakładanych efektów kształcenia, skuteczne organizowanie zasobów informacyjnych.

Opis procedur zapewniających publiczną dostępność opisu efektów kształcenia, systemu ich oceny oraz weryfikacji

Uczelnia w celu zwiększania skuteczności i efektywności kształcenia gromadzi, analizuje i przechowuje informacje dotyczące szeroko rozumianej działalności edukacyjnej. Zgromadzone informacje są porównywane z wynikami innych uczelni kształcących na podobnych kierunkach i poziomach kształcenia (np. rankingi uczelni). Uczelnia zapewnia swoim studentom dostęp do baz danych, tj. do wybranych katalogów informacyjnych, obejmujących treści związane z procesem kształcenia, harmonogramów zajęć, informacji dotyczących zmian w organizacji zajęć dydaktycznych. Studenci mają dostęp przez Internet do baz danych zawierających: harmonogramy sesji egzaminacyjnych i zajęć w danym semestrze (roku), nazwiska osób prowadzących poszczególne przedmioty, informacje o konsultacjach, zasadach korespondencji internetowej z prowadzącym zajęcia (jeśli takową formę zatwierdził). W tym celu w Uczelni wdrożony został Zintegrowany System Zarządzania Zasobami Uczelni zwany „Wirtualnym Dziekanatem”. Zasady przepływu informacji uwzględniają przepisy dotyczące ochrony danych osobowych studentów i pracowników zawartych w przepisach prawa. Ponadto studenci Wydziału Ekonomii i Zarządzania mają dostęp do „Strefy Studenta”, w ramach której funkcjonują „Zasoby” na których zamieszczane są informacje dotyczące systemu jakości kształcenia np.: efekty kształcenia, handbooki, sylabusy, cv wykładowców, informacje dotyczące systemu jakości kształcenia. Dostęp do zasobów jest opatrzony hasłami dostępnymi dla studentów i przekazywanymi przez Dziekanat. Studenci wszystkie materiały mogą pobierać w formie dokumentów elektronicznych oraz dokonywać ich wydruków i kopii. Powyższe formy dostępności do materiałów z zakresu systemu jakości kształcenia są proste w obsłudze i

umożliwiają łatwy dostęp z poziomu systemu informatycznego i sieci internetowej dostępnej z każdego miejsca nie tylko w Polsce, lecz i na świecie. Sam system oraz jego przydatność i użyteczność są ciągle monitorowane między innymi poprzez ilość rejestrowanych wejść oraz poziom ściągalności materiałów zamieszczonych na zasobach.

Opis systemu zapobiegania zjawiskom patologicznym, związanych z procesem kształcenia wraz z oceną trafności i skuteczności przyjętych rozwiązań

System zapobiegania zjawiskom patologicznym związany z procesem kształcenia jest oparty wdrożoną procedurę antyplagiatową. Wdrożoną procedurę zapobiegającą ściąganiu i wdrożoną procedurę podnoszenia jakości prac dyplomowych poprzez wzmocnienie seminarium dyplomowego i seminarium metodologii przygotowania prac dyplomowych w ramach dodatkowego przedmiotu Metodyka Pracy i Badań. Na system zapobiegania zjawiskom patologicznym składa się szereg dokumentów wydanych w ramach Uczelni do których należą: Kodeks Etyczny z dnia 02.06.2011 r., Zarządzenie Rektora nr 01 2012. W sprawie procedury odwoływania zajęć i wyznaczania zastępstw, Zarządzenie Rektora nr 02 2012 r. powołanie Komisji Rekrutacyjnej, Zarządzenie Rektora nr 03 2012 r. powołanie Uczelnianej Odwoławczej Komisji Rekrutacyjnej, Zarządzenie Rektora nr 04 2012 r. powołanie Komisji Rekrutacyjnej, Zarządzenie Rektora nr 05 2012.r. powołanie Uczelnianej Odwoławczej Komisji Rekrutacyjnej, Zarządzenie Rektora nr 06 2012.r. w sprawie oceny nauczycieli akademickich, Zarządzenie Rektora nr 07 2012 r. w sprawie regulaminu określającego tryb i zasady funkcjonowania procedury antyplagiatowej oraz korzystania przez Uczelnię z systemu Plagiat.pl, Procedura odwoływania zajęć i wyznaczania zastępstw, Procedura Planowania Zajęć, Procedura przeprowadzania egzaminów pisemnych, Regulamin przeprowadzania egzaminów pisemnych z 17.11.2012 r., Regulamin studiów z dnia 1.10.2012 r., Regulamin postępowania dyscyplinującego, Regulamin procedury antyplagiatowej, Zasady weryfikacji znajomości języków 25.09.2012r.

Podsumowując, działania w zakresie gromadzenia i analizy danych oraz wdrażania kompleksowego systemu jakości podejmowane na Wydziale mają charakter kompleksowy i obejmują wszystkie rodzaje studiów, a dokumentacja gromadzona i analizowana jest w pełni kompletna. Ponadto Władze Wydziału szczególną uwagę przywiązują, do rozwijania posiadanych i implementowania nowych instrumentów i procedur w ramach systemu jakości i narzędzi informatycznych umożliwiających gromadzenie i analizę danych z różnych obszarów mających wpływ na jakość kształcenia, nie tylko w skali Wydziału ale także Uczelni. Działania korygujące bądź naprawcze w badanych obszarach podejmowane są w zależności od potrzeb, z reguły na poziomie rozstrzygnięć Rady Wydziału, Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia lub decyzji Dziekana.